

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vniuers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

2. Quo pacto Bonitas aut prauitas Actus humani ex fine deriuetur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

rectam rationem est: Sed non est solus ille respectus, & ordo ad rationem; pari modo prauitas in actibus moralibus non est solus respectus, sed est vel actus voluntarius, & liber recte rationi contrarius, vel est omisio eius, quod facere debemus; vt mentiri, odio alterum habere, rem diuinam lege mandatam, aut ieiunium ab Ecclesia indictum negligere, iunt actus cum recta ratione pugnantes.

Quintò quæritur, An prima bonitas moralis in actibus humanis ex re obiecta pendeat. **Respondeo**, rem esse competentem apud omnes, huiusmodi primam bonitatem sumi ab obiecto: ideo enim velle credere, quæ sunt à Deo prædicta, est bonum, quia credere Deo aliquid dicenti est bonum. Item velle Deum colere, & reuereri, vel amare, est bonum, quia cultus, reuerentia, vel amor in Deum est bonus: & rursum cultus, vel reuerentia, vel amor in Deum est bonus, quia Deus cultus, reuerentia, & amore est dignus: quoniam hæc ipsi omni iure debentur. Item velle mentiri, furari, vel occidere, ideo est malum, quia mentiri, furari, vel occidere est malum: & huiusmodi bonitas, vel prauitas, quæ ex obiecto in actum deriuatur, est omnium prima, & tanquam, prima, & maximè generalis ad certam speciem trahitur per alias bonitates, quæ à fine, & circumstantijs ducuntur, non quidem, vt genus per differentias constituentes species, sed vt substantia rei per accidentia; quæ accedunt, & adueniunt: & hæc bonitas dicitur à Theologis **Bonitas ex genere**, hoc est, Bonitas ex specie, & natura actus, accepto genere pro specie, & natura. **Obijciunt**; Si quis voluntatem habeat generatim recte viuendi, aut nunquam peccandi, est quidam actus bonus, & tamen ab obiecto non sumit speciem, quia obiectum est quid commune, quod non potest speciem peculiarem nostræ actioni præstare. Eodem modo si Titius velit malè viuere, & peccare, est malus actus, & tamen obiectum, quod est commune, speciem actui præbere non potest. **Respondeo**, Cum dicimus ab obiecto speciem accipi in actibus, non significamus actum esse eiusdem speciei, cuius est res obiecta, cum possit obiectum esse commune, & nihilominus actum esse in certa specie constitutum: sed significamus, speciem actus duci, & peti ab ordine, & respectu ad obiectum: & quæuis obiectum sit commune, ordo & respectus ad illud est specialis, eo quod specialiter distinguitur ab ijs, quæ ad obiectum speciale referuntur. **Verbi gratia** in naturalibus notitia, qua cognosco ens vniuersum, & generatim acceptum est notitia quædam specialis, siquidem est vna numero, & singularis, & tamen obiectum est commune. Cæterum notitia entis est specialis, quia distinguitur ex ordine, & respectu ad ens à cæteris notitijs, quibus cognosco aliquod ens speciale. Notitia, qua cognosco animal generatim acceptum, est specialis, quoniam specialiter distincta ex ordine ad suum obiectum à cæteris notitijs, quibus percipio aliquod speciale animal. Item aspectus, vel visio albi, nigri, & rubri, est specialiter distincta à visione albi solummodo, quia in priori visione videtur communiter tria; in posteriori verò cernitur solummodo candi-

dum. Idem in moribus contingit: nam voluntas rectè viuendi, aut nunquam peccandi, aut malè agendi, est specialis, quæ amnis obiecta sint communia, quoniam respectus, & ordo ad huiusmodi communia est specialis, specialiter distinctus à cæteris actibus, quibus volumus aut peculiare bonum, aut speciale malum. Si quæras cuius virtutis, aut vitij sint huiusmodi actus: Velle bene viuere, aut velle malè, & perperam facere. **Respondeo**, Priorem actum ad synderesim pertinere, quæ est recta ratio vniuersè præscribens esse bene viuendum, & huiusmodi præscriptum sequitur bona voluntas studiosa, & cupida bonæ vitæ; & voluntas perperam faciendi est contra synderesim, & ideo mala, quia recte rationi contraria: quamuis nulli speciali virtuti moraliter aduerfetur.

Cap. II.

Quo pacto bonitas, aut prauitas actus humani ex fine deriuatur.

PRIMO quæritur, An bonitas, vel deformitas actus ex fine ducatur. **Respondeo**, Certum esse apud omnes Theologos, post primam bonitatem, vel deformitatem, quæ ab obiecto re deriuatur, actum exteriorem sumere secundam bonitatem suam, aut prauitatem à fine, quem sibi voluntas constituit. Veluti si Titius interimat Caium, vt omnia bona eius surripiat, actus eiusmodi primam prauitatem habet ex obiecto; & hac ratione est homicidium Caij, at verò ex fine furandi bona Caij, quem finem sibi Titius præstituit, idem actus furti speciem naturamque ducit, ac sumit: quod si actus exterior ratione suæ obiectæ materiæ, in qua versatur, sit medius, & indifferens, totam suam bonitatem, vel prauitatem sumit à fine.

Sed est controuersia in hac re, An finis relatus ad internum voluntatis actum, tribuat ei primam bonitatem, vel prauitatem, an verò secundam? **Quæstionem mouet**, quia finis si ad internum voluntatis actum referatur, est proprium eius obiectum, ergo bonitas, vel deformitas à fine sumpta in actibus voluntatis internis est prima tanquam ab obiecto proprio deriuata. **Dux sunt opiniones**, **Prima** distinguit in hunc modum. **Vel actus voluntatis internus est intentio, vel electio**: Si intentio, tunc bonitas, vel deformitas à fine ducta est prima, & tota, quia finis est proprium obiectum intentionis, ergo bonitas, vel prauitas ex fine orta, & profecta descendit ab obiecto, ac proinde est prima: at verò si actus interior voluntatis est electio, tunc bonitas, vel deformitas electionis sumpta ex fine, nec est prima, nec tota, sed secunda, quia obiectum electionis non est finis, sed id quod est vtile ad finem: ergo electio à suo proprio obiecto accipit primam bonitatem, & secundam à fine. **Sic exemplum**: cum Titius respiciens, vt finem sibi propositum, claritatem in Deum, eligit largitionem elemosynæ in pauperum vltus, tunc intentio ex obiecto est actus charitatis, in quo actu

Deus

S. Tho. 1. 2.
q. 18. art. 4
Dux. 2. d.
38. q. 1.

S. Tho. 1. 2.
q. 13. art. 6.

Medi. 1. 2.
q. 18. art. 4.
6. 6.

Deus est finis, & obiectum; electio verò ex obiecto proprio est actus misericordiae: & hæc est prima bonitas in electione, qua Titius eleemosynam deligit; ex fine verò constituto est actus charitatis quæ est secunda bonitas nata ex fine tanquam ex circumstantia electionis, non autem tanquam ex obiecto. Quando verò id, quod eligitur ad finem consequendum, per se bonum non est, tunc electio totam ex fine bonitatem habet: ut cum ægrotus sumit potionem amarâ. Si verò sermo sit de actu externo: aut in eo nulla est per se bonitas, vel prauitas, quia est actus medijs, & indifferens per se: & hic primam bonitatem, vel deformitatem sumit à fine: aut in eo est bonitas, vel prauitas ex obiecto proprio, & proxima materia, in qua versatur, & hæc est prima bonitas vel deformitas actus exterioris, altera verò ex fine manans, ac surgens, semper est secunda; quia actus exterior habens suum proprium obiectum & materiam, in qua terminatur, quando obiectum est per se bonum, eo ipso sumit ab eo bonitatem: & proinde bonitas ex fine deriuata, tunc est in actu exteriori secunda, quoniam finis habet rationem circumstantiæ, non obiecti, eo quod actus exterior natura sua in nihil aliud refertur, præterquam in suum obiectum; & propterea solummodo consilio, & ductu rationis, & voluntatis impulsu refertur in eum finem, quem voluntas sibi proponit. Hæc ferè prima est opinio. Altera verò docet in omni actu interiori voluntatis, siue sit intentio, siue electio, bonitatem à fine acceptam esse primam, & integram, quia in omni huiusmodi actu finis est proprium, & totum obiectum; ergo toto, vel prima bonitas à fine profecta, ex obiecto videtur existere, & proinde prima appellatur: ita ut ea bonitas, vel deformitas, quam habet id, quod eligitur ad finem, si sit per se honestum, & bonum, vel turpe, sit secunda, eo quod sit ex circumstantia sumpta, non ex obiecto. In alio verò cum prima opinione cõsentit, nempe, actus exterioris bonitatem à fine sumptam, esse secundam; & primam esse eam, quæ ab obiecto proprio, & proximo deriuatur. Veluti, homicidium à Titio commissum causa adulterij perpetrandi, est ex obiecto homicidium, quæ est prima in hoc actu exteriori deformitas, sed ex fine est adulterium, quæ est secunda prauitas actionis. Certè hæc secunda opinio est longe probabilior, & verior. Ita ut bonitas, vel prauitas eius, quod est ad finem, vel tota penitus à fine, vel saltem prima deriuatur. Nam si loquamur de actibus voluntatis interioribus, qui in fine, ut in materia versantur, cuiusmodi sunt actus appetendi, volendi, optandi, amandi, fruendi, intendendi: qui actus terminantur in aliquo obiecto, iucundo, vel honesto: tunc bonitas in huiusmodi actibus eadem prorsus est, siue ex fine, siue ex obiecto sumpta: quia ipsum iucundum, vel honestum, cum propter se appetatur, & ametur, & est obiectum, & est finis. Si verò sermo sit de actibus interioribus voluntatis, qui versantur circa id, quod est vile ad finem, quales sunt Electio, Consensus, & Vfus: tunc etiam in huiusmodi actibus tota, & prima bonitas, vel deformitas, ex fine deriuatur, ac pèdet, tanquam ex obiecto proprio nata, & accepta: quoniam cum quippiam eligitur, ut est vile ad finem asse-

quendum, quatenus eligitur, ut relatum ad finem, non habet per se bonitatem, quia non habet aliam, nisi ut est vile; quod planum est, & manifestum in ægrotò, qui potionem amarâ sumit recuperandæ valetudinis gratia: sicut etiam cum sæpè nos alia difficilia, ardua, & acerba sustinemus, & facimus, solum quatenus vtilia sunt ad finem, quem respicimus consequendum, continet bonitatem, nisi id, quod est ad finem appetamus propter ipsum, ut est per se bonum, honestum, vel iucundum: Sed tunc non illud eligimus, sed potius intendimus, quamuis hæc intentio imperetur ab altera; & proinde sunt actus imperatus, & imperans: de quibus statim dicemus. Ergo quod eligitur, ut vile, eligitur propter bonitatem finis; & proinde bonitas electionis prima ponitur in fine proposito, & oprato. Nec refert si id quod eligitur, aliunde sit bonum, quia hoc ex accidenti conuenit ei, quod eligitur. Causa exempli: Gratia, & studio charitatis in Deum, eligit Titius largitionem eleemosynæ, electio eleemosynæ, ut electio est, primam, ac totam bonitatem sumit ex amore in Deum, & proinde huiusmodi electio re ipsa est charitatis opus, & officium; at verò quia aliunde per se habet bonitatem propriam, ex qua est actus misericordie; ideo huiusmodi bonitas est secunda in electione, non quidem ut est electio, sed ut intentio: nam electio, ut electio est, ex accidenti conuenit omnis bonitas aliunde exorta, & profecta, præterquam à fine. Nam quod est, & ducit ad finem, aut appetitur gratia sui, ut est per se bonum, honestum, vel iucundum, & tunc intenditur, non eligitur: sicut cum ægrotus vult medicinam non solum, ut remedium vile ad sanitatem, sed etiam ut dulcem, & suauem, & iucundam per se: Aut appetitur gratia finis, & tunc eligitur, non intenditur, quoniam eligitur, ut vile, & commodum ad finem consequendum, & ideo eligitur non gratia sui, sed alterius, ex quo bonitatem accipit. Dices: Quando id quod ducit ad finem, est etiam per se bonum, videlicet honestum, vel iucundum, appetitur propter se simul, & propter aliud. Sed contra; ergo tunc eligitur simul, & intenditur: Eligitur quidem non ob suam bonitatem quam per se habet, sed ob bonitatem finis, ad quæ est vile; intenditur verò, quoniam est per se bonum, honestum, vel iucundum: & propterea S. Thomas in vniuersum docet, in actibus interioribus voluntatis, bonitatem ex fine sumptam ab obiecto pèdere, ac proinde primam esse, nihilque inter Intentionem, & Electionem distinguit. Nam cum id quod est per se bonum, eligitur ad finem, parum aut nihil refert, sit per se bonum, necne; nam etiam si bonum per se non esset, eligeretur tamè; si esset ad finem vile, & commodum. Accedit igitur ei bonitas aliunde proveniens. Veruntamen fortassis questio hæc est nominis, non rei. Nam video secundam opinionem cum prima posse facile conciliari, nec enim prima negare contendit bonitatem eius, quod eligitur, ut vile ad finem, totam à fine deduci, sed docet in actu, qui est electio, quando id, quod eligitur, non solum est vile ad finem, sed etiam per se bonum, duplicem esse bonitatem, vnâ sumptam à fine, & cõuenientem electioni, ut electio est; alteram per

Calet. 6.
Corr. 1. 2.
q. 18. a. 6. et
videtur esse
S. Tho. 1.
2. q. 18. a. 6.
legitimus est
Calet. 1. 2.
q. 18. ar. 4.

S. Tho. 1. 2.
q. 18. ar. 6.

le con-

se conuenientem electioni, non ut electio, sed ut interio est, quam bonitatem habet per se, id quod eligitur.

Secundò quæritur, An idem sit dicendum de actibus interioribus, quorum vnus refertur ad alterum tanquam imperatus actus, ad eum, cuius imperio fit: quod dicitur de actu exteriori, & interiore, quorum exterior ex interioris imperio ad alium finem dirigitur. Veluti si Titius habeat duos actus, vnum, qui sit charitatis in Deum, alterum, quo velit Deo pro suis peccatis satisfacere Deum precando, ieiunia colendo, & seruando, elemosinas largiendo: quæ est voluntas agendi poenitentiam: ita ut impulsu, & imperio charitatis, nimirum, quia amat Deum, velit pro peccatis sua culpa contractis satisfacere, velit ieiunium seruare, Deum precari: Quæritur an in Titio voluntas satisfaciendi pro peccatis admittis, aut voluntas suscipiendi ieiunia, aut Deum precadi sumat secundam bonitatem ab actu charitatis, ex cuius imperio pender. Caïetanus ait, in his actibus esse eandem rationem, quæ est in actu exteriori imperato, & interiore, à quo imperatur exterior: fatetur enim secundam in actu interiore imperato bonitatem à fine sumi, quem voluntatis imperium constituit: sicuti actus exterior secundam bonitatem habet à fine, quem interior præstituit. Et prima bonitas actus interni imperati in voluntate, non sumitur à fine actus qui imperat, sed à proprio, & proximo obiecto ipsius actus imperati, qui in hoc se habet sicut actus exterior. Alij verò Caïetanum oppugnant asserentes non esse idem dicendum de actu imperato, quod dicitur de actu exteriori, qui fit imperio voluntatis. aiunt enim, in actibus voluntatis internis primam, ac totam bonitatem, aut prauitatem actus imperati sumi à proprio obiecto, & fine proximo, & non à fine alius cuius alterius actus. Probant non eandem esse rationem de actu interiore imperato, quæ est de exteriori, quia exterior non est per se intrinsecus voluntarius, & liber, sed extrinsecus per actum voluntatis; at actus interior licet sit imperatus, est per se, & intrinsecus voluntarius, ergo à proprio obiecto, & fine proximo habet primam, & integram bonitatem, aut deformitatem; actus verò exterior cum sit voluntarius per actum internum, cuius imperio fit, necessario per eum accipit bonitatem, aut prauitatem à fine, quem actus interior constituit. Et quia actus interior quamuis sit imperatus, est tamen completus, & perfectus per seipsum, quippe qui est per se voluntarius, & liber, & habet suum proprium obiectum, & finem; ideo per seipsum est actus humanus bonus, vel malus, vel indifferens: at actus exterior non est actus humanus per seipsum perfectus, sed per actum voluntatis, cuius imperio fit, & proinde ab eo sumit bonitatem, vel prauitatem non quidem primam, sed secundam. Nam actus interni voluntatis imperans, & imperatus, per se sunt duo actus distincti in genere naturæ, & non solum moris: at actus exterior in genere naturæ sæpe est vnus, & idem, quamuis in genere moris extrinsecus voluntatis imperio mutato, & variato fine, modo sit bonus, modo malus: Vt si in templum eas gratia furan-

di, deinde mutato fine eas causa rem sacram audiendi. Et ideo actus internus, qui imperatur, & is qui imperat interior, distincti, completi, & perfecti in duplici specie moris reponuntur: nam vterque ex proprio obiecto, & fine proximo suam speciem, & formam habet tanquam actus voluntarius & liber, virtutis, vel vitij. Porro alijs videtur, in his actibus primam bonitatem, aut deformitatem à fine descendere, quem dat actui imperato interno ille, qui imperat, ita ut sit eadem ratio de his actibus, quæ est de actibus voluntatis internis, qui versantur in eo, quod dicitur ad finem, vel etiam, qui terminantur in ipso fine: in quibus ut ante iam dixi, prima bonitas, aut turpitudine habetur ex fine, quem sibi proponit voluntas, vel intendens in illum, ut eligens aliquod remedium ad consequendum. Quod probant, quia actus imperatus voluntatis, licet per se habeat proprium obiectum, & finem; nihilominus tamen motu, & imperio voluntatis & rationis refertur ad eum finem, quem ipsi voluntas imperando præstituit: Et propterea sicut ex electione prima bonitas, aut prauitas actus ex fine proposito tanquam ex proprio obiecto deriuatur; & prima bonitas, aut deformitas est illa in vnuerfum, quæ à cuiusque actus obiecto pendet: sic etiam quando sunt duo actus voluntatis, vnus, qui imperat, alter imperatus, si actus qui imperatur, habet bonitatem ex obiecto, ea est ita propria, ut conueniat ei per se, citra vllum voluntatis imperium: & ideo nec deriuatur, nec pendet ex fine, quem constituit is actus, qui imperat: at bonitas, vel deformitas quam habet actus imperatus quatenus imperatur, descendit ex fine, quem constituit is actus, qui imperat. Ut puta, si actus charitatis sit, cuius imperio, & impulsu est voluntas satisfaciendi Deo pro peccatis, vel voluntas sperandi vitam æternam, vel ieiunium seruandi, vel precandi Deum; tunc erit ea voluntas actus charitatis, quamuis per se sit poenitentia, vel spei, vel abstinentia, vel religionis. Contra verò, si actus poenitentia, vel spei sit, cuius imperio actus charitatis elicitur, tunc erit actus poenitentia, vel spei, licet per se actus sit charitatis.

Hæc controuersia mihi videtur potius quæstio nominis quam rei. In primis dubitari non potest, quin actus internus voluntatis, qui imperatur ab alio interno voluntatis actu, sæpe sit honestus, vel turpis duplici ex parte, & causa, aut per se, aut ex actu, cuius imperio fit. Sit exemplum. Quia Deum diligo, impero mihi ipse, ut velim pauperis miseriam subleuare, indigentis misereri per se bonum est: nam cum recta ratione conuenit; item pauperis misereri, quia Deum diligo, qui monet ut miserear, habet bonitatem ex charitatis imperio, & impulsu: ergo subuenire indigenti est bonum, quia per se est opus misericordie, & est itidem bonum, quia fit studio charitatis. Martyrium est opus fortitudinis, & est opus, & officium charitatis: fortium est mala perpeti, & vitæ periculum adire, causa communis salutis: at charitatis est pro Deo sanguinem, & vitam fundere. Ait igitur Caïetanus: Sicut actus exterior per voluntatem refertur in alium finem præter eum, quem habet per se, sic actus voluntatis in-

S. Th. 1. ar.
q. 18. ar. 6.

ternus in alium finem dirigitur per voluntatem sibi alium finem proponentem: unde fit, ut actus imperatus eum finem attingat, quem respicit voluntas dum imperat. Hoc docuit Caietanus, ut S. Thomas exponeret, dicentem: Ordinari ad talem finem, est accidat exteriori actui, non tamen accidit actui interiori voluntatis, qui comparatur ad exteriorem, sicut formale ad materiale. Sic ille. Cum ergo Caietanus ait eandem esse rationem de actu imperato, comparato cum actu, cuius imperio fit, quæ est de actu exteriori collato cum interiori, per quem denuo in aliquem finem refertur: non loquitur generatim de actu exteriori, qui voluntarius, & liber non est citra voluntatis actum internum: neque enim furari, est opus humanum, nisi scienter, & spontè furaris: ac actus imperatus voluntatis internus, est actus humanus, etiam si citra alium internum voluntatis actum imperantem existeret: nam ex imperio alterius actus habet, ut in alium finem denuo referatur: sed non habet, ut sit voluntarius, & liber, quia cum sit actus voluntatis internus citra alium actum voluntatis, à voluntate ipsa, non per alium actum habet, ut sit voluntarius. Quare Caietanus comparat solum exteriorem actum cum interiori, per quem denuo in finem refertur, & ex quo denuo est voluntarius, & liber, cum antea esset voluntarius, & suum proprium obiectum, & finem haberet. Rem exemplo declaro: Dat quis elemosinam Petro indigenti, ut eius inopiam subleuet, facit officium misericordix; sed dat etiam amore, & charitate Deitunc opus exterius habet bonitatem secundam à fine quem charitas constituit. Sic etiam, inquit Caietanus, voluntas dandi elemosinam indigenti, si imperetur ab alia voluntate Deum diligenti, habet primam bonitatem ab obiecto proprio: est enim studiosa voluntas misericordix, & accipit aliam bonitatem à fine, quæ charitas proponit, & cuius imperio existit voluntas elemosinam erogandi. Ac propterea quod S. Thomas ait, actum externum in finem dirigi, & referri per actum voluntatis internum: intelligitur de eo actu externo, qui cum sit voluntarius, & in sua propria materia obiecta versetur, & proprium finem respiciat, denuo per alium actum voluntatis internum, in finem dirigitur; & ideo dixit accidere, ut actus exterior in finem per interiorem dirigatur. Et cum subiicit S. Thomas, non accidere, ut actus interior per alium in finem referatur; locum habet, ut rectè ait Caietanus, in eo actu voluntatis tantum, cuius est alium dirigere, & ad aliud referre: nam voluntas & sibi, & alijs hominis facultatibus imperare potest: & suos actus, sicut etiam aliarum facultatum functiones & opera, potest denuo in aliquem finem referre.

Arist. li. 5.
Ethic. 6. 2.

Tertio queritur, An cum supradictis conferat id, quod Aristoteles tradit, eum, qui lucri gratia adulterium admittit accepta pecunia, magis esse iniustum, quam intemperantem; sed adulterium, qui pecunias dat, & ob id damno afficitur, esse potius intemperantem, quam iniustum. Respondeo, in his Aristotelem cum antedictis convenire, nimirum in actibus voluntatis internis bonitatem, vel deformitatem primam à fine tanquam ab obiecto derivari; esse verò secundam bo-

nitatem, vel pravitatem, eam, quæ ab obiecto electionis manat, ac fluit; quia est à circumstantia sumpta: nam ut ante iam dixi, intentioni qua tibi finem constituis, accedit bonitas, aut deformitas eius, quod est; & ducit ad finem; quoniam siue sit res per se bona, aut mala, eligitur, ut utilis ad finem consequendum, quæ intentioni finis accedit: quamvis si adulterium sumatur, ut actus etiam interior imperatus à cupiditate lucri, tunc primam pravitatem ab obiecto suo sumat, secundam à fine, eo quod accidit adulterio, ut voluntatis cupide imperio & impulsu ad lucrum referatur. Et ideo is, qui lucri gratia adulterium admittit pecuniam accipiens, hoc est, lucri causa, siue cupiditate pecunia, potius est, inquit Aristoteles, iniustus, quam intemperans, quia ex fine sibi proposito est iniustus; proinde hæc est prima deformitas in actu voluntatis: Sed qui cupiditate, & causa adulterij pecunias dat, & damnum sustinet, intemperans, inquit Aristoteles, est, non iniustus, eo quod finem sibi propositum habet intemperantiam, non iniustitiam, hoc est, non cupiditatem lucri ex adulterio. Fortè roges, quo pacto dicat Aristoteles esse iniustum, qui lucri gratia est adulter accepta pecunia; cum lucri cupiditas non sit iniustitia, sed avaritia. Respondeo, lucri nomine, & appellatione Aristotelem accipere id quod aduersus iustitix leges usurpatur, ac debet secundum leges, ac iura restitui: veluti, si pluris vendas merces quam valeant: nam id, quod amplius iusto pretio lucrificasti, lucrum quidem est tibi, sed contra iustitiam: & secundum leges civiles, iuxta quarum præscriptum Aristoteles eo loco determinat, pecunia ex adulterio comparata turpe lucrum censetur: & adulter qui pecunias accipit, restituere cogitur criminis condemnatus. Secundo rogabis, quomodo dicat Aristoteles huiusmodi hominem esse iniustum, non adulterium. Respondeo Aristotelem non negare; eum esse adulterium, & intemperantem, sed potius esse iniustum, quia prima pravitatis actus ex fine descendens est iniustitia. Pari ratione cum ait: Si quis sit prodigus dissipator bonorum suorum propter adulterium, eum potius esse intemperantem, quam prodigum, nempe quia est intemperans ex fine optato, atque proposito.

Cap. III.

An bonitas, vel pravitatis actus ex circumstantijs sumatur.

PRIMO queritur, An actus bonitatem, vel pravitatem suam ex circumstantijs accipiat. Respondeo, Inter omnes constare, actum esse bonum, vel malum ex circumstantia: Ut si Titius è loco sacro rem furatus sit, est furum sacrilegus: item si clericum interimat, est homicidium sacrilegum: si rem habeat cum consanguinea, vel cognata, cum femina voti religione consecrata, est congressus incestus, vel sacrilegus. Verum queritur, an cum circumstantias tribuit actibus speciem boni, vel mali, transeat in naturam, & conditionem obiecti. Quidam opinantur semper in obiectum transire, si loquamur de

S. Th. 1. 2.
q. 18. ar. 9.

Ochom
quodlib. 2.

actibus